

AEMILIVS PIOVESAN

**FRANCISCVS PETRARCHA
IVVENES HORTATVR**

EX I LIBELLO COMMENTARIORVM
QVI LATINITAS INSCRIBVNTVR
MENSE MARTIO A. MCMLXXV EDITO

FRANCISCVS PETRARCHA IUVENES HORTATVR

Franciscus Petrarca, magno dolore affectus, cuiusdam iuuenis vitam, quam miseram atque inhonestam agebat, vituperat ac gravibus verbis eum increpat, ut ad bonam frugem se recipiat. Saeculum Laurae praeconiis dissimile, quoad mores, non est nostri quod aerumnosum ac magnis dimicationibus bellisque intestinis dilaceratum, in gentes infertur. Quaenam vero sunt vitia iuventae nostrae carissimae? Enumerat poeta iuuenum nostrorum turpitudines, quae malorum prope omnium fons sunt : diurnus ac nocturnus torpor - inquit poeta - languidus sopor, ineptus risus, tumidus pectus, effrenata libido, contemptus in homines, furta, rapinae et quae sunt eiusdem generis.

Praebeant nunc iuvenes nostri maerenti voci Petrarchae aures :

“Adulescens mi carissime, non fessus modo, sed fractus malis atque expugnatus evomui ... Vt admitti queas, alius redi, alio habitu, aliis mentis affectibus, alio pedum incessu, alia manuum iactatione, alio pectoris ac cervicis motu, alio vocis sono, alio flexu supercilii, alio frontis nutu. Cave nil revehas illius quod to his etiam odiosissimum fecit quibus fecerat natura carissimum ; sed in primis illum, quo turpissime tumes, fastum atque contemptum, quo nihil indignius, nihil difformius statui tuo est, quo, dum fuerit qualis hactenus fuit, nihil humilius habet, nihil contemptibilius orbis terrae. Tu ne mihi Creatorem tuum patremque omnium Deum, tu ne homines fratres tuos, eos maxime qui nos amant, tu animam salutemque tuam spernens, hoc maior, hoc clarior fieri putas? Tumidior fis ; e tumore autem tuo, rogo, quid inquam nisi *ridiculus mus nascetur*? Minus dico : ridicula enim frontes atterunt, illa quatunt, iocos movent ; tumor tuus aliis ridiculum forte, tibi autem viros luctus et aeternae materiam mortis spondet ; colubro enim tumes flebili, non mure ridiculo, atque ita cum sis, te felicem reris ! Ecce falleris, ecce tota erras via, ecce, inquam, vere callem gloriae non vides, quodque est pessimum, malo tuo gaudes, miser, tuoque dedecore gloriaris, nec intelligis quo to error hic ducat, et his moribus vel latere forsitan vel placere insuper credidisti, et hanc spem vanissimam ex me fateor concepisti, eo scilicet quod suorum nemo esset amantior, quasi vero semper verum sit *amantium caeca esse iudicia*, et non illud interdum verius, nullius omnino severius esse iudicium quam amantis ; sic enim exacta omnia a suis exigunt qui amant, ut saepe delicatissimi sensus minimis etiam offendantur. Tu utinam non dicam exacta, sed vel communia praestitisses, teque si non virum at hominem, vel si id nolles, at certo non beluam meminisses ...

“Surge, amens, expergiscere, atque ubi nunc iaceas vide. Non cessent oculi tui perditum tempus flere, non cessent manus tuae tumidum pectus tundere, non cesset lingua simulque animus tuus veniam (Deum) precari ... Ille tibi aderit si vere invoces, si tumore deposito, si praeteriti dolens et futuri metuens et de te diffisus et de Illo sperans ... Bene tecum agi putes si quantum tempus errasti, tantum redeunti suffecerit ad rectum iter ; solet enim error pronus esse, reditus non ita ; remetiendum omne tibi viae spatium, quo tam procul a iustitiae semitis aberrasti ; repetendi anfractus, relegenda vestigia, ut omnia in adversum agas ; proque effrenata libidine modestiam colas, pro contemptu Dei et hominum, quod totius fiet, mundum spernas ac te ipsum et hortatricem criminum carnem tuam, qua nil tibi inimicus in te est, cuius consilio et in me, et, quod est longe gravissimum atque miserrimum, in Deum tuum nefarie rebellasti ...

“ Nullum in te, iuuenis carissime, mihi pronosticum salutis appareat, dat tamen spei aliquid aetas tua, sed multo amplius laesi Domini clementia, quae sibi saepe de hostibus amicos fecit, nec minus quam quod in multis potuit, in te potest, modo Illi ad te aditum praebeas obicemque demoveas ... Vt si evaseris saluti tuae, si perieris fidei meae gratuler, quae te, contumacem licet et ingratum, magnis tamen saepe clamoribus atque in finem tacitis votis usque ad tumulum persecuta sit, ut nisi valde me fallit opinio non mea solum, sed multorum, immo omnium, nisi forte complicum tuorum, nunquam de me iuste aliquid vivus aut mortuus queri possis »¹.

Consiliis Petrarchae exorantis benigne pareant iuvenes nostri carissimi ac rationem stabilem firmamque faciant, ut malos mores suos et pravum modum vivendi exspuant, ita vero et Deo et patria nostra dilectissima et fratribus nostris ipsi dignissimi fient.

AEMILIVS PIOVESAN

1 PEPRARCHAE FR. Familiarum rerum, libr. XXII, epist. VII (Firenze, G. C. Sansoni, ed., 1942); vol. IV, pagg. 118-123.